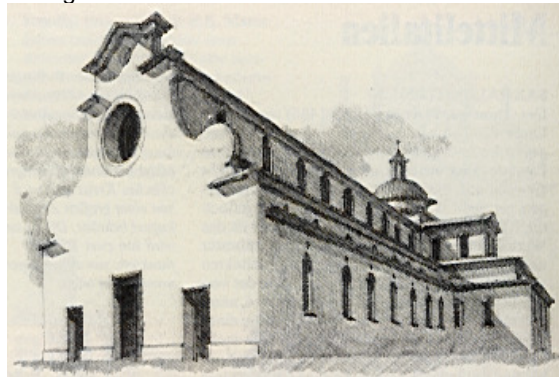

FIRENZE

PALAZZO PITTI

Een paar honderd meter voorbij de Ponte Vecchio, aan een kaal plein, ligt het grootste Florentijnse palazzo: het Palazzo Pitti met zijn gevel van 203 m. lengte en 36 m. hoogte. De ironie van de geschiedenis is, dat wat ooit het uitvalsbasis moest worden van het verzet tegen de steile opgang van de Medici, het decor is geworden van hun grootste roem!

Het was Luca Pitti, net als de Medici een rijke handelaar en bankier, die halverwege de 15de E. in

Maar het liep, zowel zakelijk als politiek, verkeerd met Luca Pitti, en het palazzo bleef onafgewerkt tot Cosimo I Medici (of juist zijn vrouw, Eleonora van Toledo) het in 1549 kocht. De 'signoria' van de Medici was ondertussen erfelijk aan het worden en de hertogen / groothertogen van Toscane wilden een residentie hun stand waardig! Zij waren al van hun 'familie-palazzo' in de Via Larga (het palazzo Medici-Riccardi in de Via Cavour) naar het Palazzo Vecchio getrokken, maar ook dat was per slot van rekening maar een middeleeuwse constructie! In de 2de helft van de 16de en het begin van de 17de E. werd het paleis links en rechts uitgebreid tot (bijna) zijn huidige vorm (alleen de uiterste zijkanten – met telkens een poort - zijn in de 18de en 19de E. toegevoegd).

Zeven generaties Medici hebben vanuit dit palazzo Toscane bestuurd. In het ingewikkelde spel van vorsten en edelen allerhande in het pré-revolutionaire Europa kwam het groothertogdom in de 18de E. onder het bestuur van het huis van Loreinen (aangetrouwd verwant met de Habsburgse dynastie). Dat duurde – met de onderbreking van de Franse bezetting – tot de laatste groothertog Leopold II in 1859 zijn paleis verliet.

Gedurende de 5 jaar dat Firenze de hoofdstad van Italië was (1865-70) resideerde de 'verse' koning Vittorio Emanuele in dit palazzo (en dat laat zich nog steeds zien!). 'In stukjes' heeft de koninklijke familie het palazzo ter beschikking gesteld van de Italiaanse staat, die er vanaf 1922 volledig kon over

de wijk die toen 'Bogoli' heette een aantal oude huizen liet afbreken en zijn palazzo bouwen. Uit een schilderij van Alessandro Allori in de S. Spirito weten wij dat het een 'klassiek', compact 15de - eeuwse palazzo was, dat overeen kwam met het centrale stuk van het huidige middendeel (de 7 ramen van de beide verdiepingen – de ramen links en rechts van de toegangspoort waren ook poorten).

beschikken, en er ondertussen het grootste museum-complex van Firenze van gemaakt heeft. Niet minder dan 6 musea zijn hier ondergebracht: **de Galleria Palatina** (een schilderijencollectie die nauwelijks moet onderdoen voor de Uffiziverzameling), de **Koninklijke Appartementen**, de **Galleria di Arte Moderna** (waar de 'Moderne Tijd' begint met het Classicisme!), het **Museo degli Argenti** (een prachtige collectie erg precieus voorwerpen die ooit in het bezit waren van de Medici), de **Galleria del Costume** (in het palazzina della Meridiana, waar historische klederdracht vanaf de 18de E. wordt geëxposeerd) en het **Museo delle Porcellane** (in het zgn. 'Casino del Cavaliere', hoog in de Boboli-tuinen, waar porcelein van de achtereenvolgende dynastieën die hier gewoond hebben getoond wordt). En ondertussen is er een 'Museo delle Carrozze' in uitbouw ...

Als je ergens al l'embarras du choix' hebt, is het hier wel! Maar je kan het ook ten goede duiden en gaan kijken naar wat je echt aanstaat! Vergeet vooral niet de Boboli-tuinen in te gaan en te klimmen naar het Belvédère-fort, vanwaar je een prachtig zicht hebt op het paleiscomplex aan de ene kant, en op (een deel van) de stad aan de andere kant! Ondertussen heb je dan kennis gemaakt met een klassiek vb. van een 'Giardino all' Italiana', waar 'natuur' en 'cultuur' op een harmonieuze manier samenkomen, en waar beelden van de oudheid tot in de 19de E. een openluchtmuseum op zich vormen.

De 'Cortile' (Binnenkoer)

Samen met de zijvleugels is deze schitterende 'erekoer' tussen 1558 en 1570 in opdracht van Cosimo I door Ammanati gebouwd. Het is een hoogtepunt van het Maniërisme geworden, een indrukwekkend geheel van portieken, vensters en loggia's dat gedragen wordt door 3 reeksen van pilasters die eruit zien als gestapelde zware stukken steen, en die 'lichter' worden naar boven toe. Er is een opvallend spel van licht en donker, ook al zijn de centrale arcaden van de 1ste en 2de verdieping in de late 18de E. dichtgemetseld.

Aan de 4° zijde, naar de Bobolituinen toe, zijn er 2 nissen met antieke beeldengroepen (o.m. een

De 'Galleria Palatina (de 'Paleisgalerie')

Als je wil weten hoe een privécollectie van een prinselijk geslacht met smaak er in zijn beste vorm kan uitzien, dan moet je op de eerste verdieping van de linkervleugel van dit palazzo zijn! De 'Lorreinen' hebben, op het einde van de 18de en het begin van de 19de E. deze collectie opgesteld. Het ging hier om 'overschot' (!) uit het immense kunstpatrimonium van de Medici, dat niet in 'Uffizi' was ondergebracht, aangevuld met wat ze zelf verworven hadden. De inrichting gaat terug tot 1828 en is niet opgezet vanuit enig didactisch criterium (per auteur, per school of chronologisch), maar met puur decoratieve bedoelingen. Om het wat ordinaar uit te drukken: bij wijze van behang!

De plafonds van de zalen waren eerder al gedecoreerd met barokke cycli van Pietro da Cortona en Volterrano, waarin de roem van de Medici, mythologische thema's, bijbelse onderwerpen en allegorieën van het huis van Habsburg-Lorreinen waren afgebeeld.

De wanden zijn 'opgebouwd' door een zeer beredeneerd gebruik van de schilderijen, die symmetrisch zijn opgehangen in relatie met hun schitterend uitgesneden en vergulde lijsten. De originele kern van de verzameling bestond uit 500 doeken!

Overall staan er kostbare tafels op barokke, neoklassieke of 19de -eeuwse 'onderstellen', antieke en 'moderne' sculpturen en dure vazen.

Voor het overgrote deel behoorde dit alles oorspronkelijk tot het palazzo en was het het resultaat van eeuwenlang verzamelen door de leden van de Medicifamilie. Eerst bewaarden ze ze in hun eigen residentie, en bij hun dood kwamen ze in de groothertogelijke collectie terecht. Bij testament heeft de laatste telg van de Medicidynastie, Anna Maria Luisa, in 1743 de hele verzameling aan de stad Firenze geschonken, en er zo voor gezorgd dat ze niet versnipperd werd.

De collectie bevat meesterwerken van de Italiaanse en Europese schilderkunst, vooral uit de 16de en 17de E. Je vindt er belangrijkste verzameling van doeken van Raffael en Andrea del Sarto ter wereld. Er is een rijke illustratie van de Venetiaanse school

'Rustende Hercules') en de zgn. 'Grot van Mozes', een elliptisch bassin, waarachter in 5 nissen evenveel beelden staan: vier 17de -eeuwse allegorieën (de Macht, de Vlijt, de Naastenliefde en de Wet) en een beeld van Mozes. Het bijzondere aan dit laatste is dat het een 'aangepaste' Romeinse sculptuur is. Dit is ook het geval voor de beide Herculesbeelden die op de uiteinden van de porticus staan.

Vanop deze binnenkoer kan je naar de Bobolituinen en de onderscheiden musea. De portiek aan de rechterkant geeft ook toegang tot de Paleiskapel. Maar daar kan je alleen op zondagochtend om 11.45 binnen voor de Mis!

uit de 16de E. (met o.m. 13 van de meest beroemde doeken van Titiaan). De hele Florentijnse school is vertegenwoordigd (van fra Bartolomeo over Rosso Fiorentino, Pontorno, Bronzino, Vasari,

Salviati, Alessandro Allori tot de beste vb. van de 17de -eeuwse schilderkunst in Firenze). Buiten erg beroemde werken van Caravaggio, Rubens, Van Dijck, Ribera, Murillo, Salvator Rosa hangt er een voor Italië uitzonderlijk grote collectie (in omvang en kwaliteit!) van de Hollandse school uit de 17de E.

Er hangen heel wat portretten, die door hun eigen hofschilders zijn geschilderd of door de Europese vorstenhuizen geschonken zijn, tussen doeken met religieuze voorstellingen. Vaak zijn deze behoorlijk groot en waren het oorspronkelijk altaarstukken uit Florentijnse en Toscaanse kerken, die ze verwierven in ruil voor een kopie en een financiële vergoeding. Vaak werden daar stukken afgesneden of toegevoegd om ze in de laat-barokke lijsten te doen passen!

Beknopte wegwijzer langs de 'absolute hoogtepunten' in de 'Galleria Palatina'.

- Vanuit de vestibule (1) kom je in de **Anticamera degli Staffieri** (2) (de antichambre van de 'Palfreniers' / rijknechten) terecht met twee 16de -eeuwse marmeren beelden: *Bacchus* van Bandinelli en *Mercurius die Argos heeft gedood* van Francavilla.
- De aansluitende **Beeldengalerij** (3) bevat een collectie antieke kopieën van Griekse en Romeinse originelen, die in 1788 vanuit de Villa Medici in Rome naar hier zijn gebracht.
- Hier kan je links naar de **Zaal van de Nissen** (4), oorspronkelijk de antichambre van de Groothertogen. In de nissen zie je kopieën van antieke beelden en in de hoeken 4 grote Japanse vazen.
- De rechterdeur geeft toegang tot de **Zaal van Venus** (5), waar de eigenlijke Galleria begint.

De *Venus Italica* in het midden van de zaal is van de hand van **Antonio Canova** en moest eigenlijk de 'Medici-Venus' uit de Tribuna van de Uffizi vervangen, toen de Fransen die mee hadden genomen naar Parijs. In 1815 werd ze teruggegeven en is het beeld van Canova naar hier verhuisd.

Hier hangen 4 meesterwerken van **Titiaan** (Venetië, 1ste helft 16de E.), waarvan we het *Portret van Julius II* (1545, naar een origineel van Raffael) en het *Portret van Pietro Aretino* (zelfde periode, met diepe en rijke roodschakeringen).

Tegen de ingangswand hangen 2 grote landschappen van **Rubens**: de *Terugkeer van de boeren van het veld* en *Odysseus op het eiland van de Phaeacien*. De figuren zijn marginaal in een groots en traditioneel 'Vlaams' landschap.

- Het bezoek volgt verder de zalen langs de Piazza. Ook in de **Zaal van Apollo** (6) zijn 2 erg beroemde doeken van **Titiaan** tentoongesteld. De *Jonge Engelsman* (of de *Man met de blauwe ogen*) een intrigerend portret, en een *Maria Magdalena*, die pas onlangs – in 1990 – is gerestaureerd. Ook hier is de Vlaamse School vertegenwoordigd. Er is een elegant *Dubbelportret van Karel I van Engeland en Henriette van Frankrijk* naar **Van Dyck** en een groots *Portret van Isabella Clara Eugenia* van **Rubens**.

- In de **Zaal van Mars** (7) wandel je langs een schitterende reeks portretten van Venetiaanse meesters, zoals het *Mannenportret van Veronese* (± 1555), snel maar precies geschilderd, fris en geraffineerd. Één van de hoogtepunten van de Vlaamse schilderkunst in deze Galleria is het doek *De gevolgen van de Oorlog van Rubens* (1638). In deze barokke allegorie laat Rubens zien

hoe Mars weggerukt wordt uit de armen van Venus door de Tweedracht, met rond zich de Furiën, en hoe hij de Kunsten en de Genegenheid vertrapt.

Ook de *4 Filosofen* (1611-12) zijn van zijn hand: van links naar rechts zie je Rubens zelf, zijn broer Filips en de humanisten Lipsius en Wouverius. Zij zitten met zijn allen aan een tafel, onder een buste van Seneca.

Van **Van Dyck** is het *Portret van de Kardinaal Bentivoglio* (1653), de ambassadeur van de Paus in de Lage Landen en in Frankrijk.

- In de **Zaal van Jupiter** (8), de oorspronkelijke troonzaal, hangt één van de mooiste doeken van **Raffael**, de *Gesluerde* (1516). Naar alle waarschijnlijkheid is dit een portret van de meest beroemde bakkersdochter uit de kunstgeschiedenis: de 'Fornarina', de geliefde van Raffael. Vanonder een piramidale sluisconstructie straalt zij een indringende vrouwelijkheid uit, die nog geïdealiseerd wordt door de perfect ovale vorm van het gelaat.

- De **Zaal van Saturnus** (9) bevat een uitzonderlijke verzameling werken van **Raffael**, die de hele 'actieve' periode van de kunstenaar omsluiten.

In de *Madonna van de Groothertog* (1506) laat hij, geïnspireerd door Leonardo da Vinci, de hartelijk verbonden figuren van moeder en kind een nauwelijks beklemtoonde spiraalbeweging maken.

Uit de 'diptiek' van de *Portretten van Agnolo en Maddalena Doni* (1506-7) spreekt een intens psychologisch doorzicht.

De *Madonna van het Baldakijn* heeft hij bij zijn vertrek naar Rome in 1508 onafgewerkt achtergelaten. Maar ondanks het 'non finito' is dit werk zowel in de compositie als in de uitvoering vernieuwend.

Van het *Portret van Tommaso Inghirami* uit 1510 bestaat er in Boston nog een andere versie. Maar de restauratie van de 'Pitti-versie' in 1983 heeft alle discussie over de authenticiteit ervan opgeheven!

De *Madonna van de Stoel* (1513-14), heeft een grote monumentaliteit waarbij de 'draaiende' volumes in een prachtige synthese samenkomen.

Het *Visioen van Ezechiël* tenslotte (1518) herinnert ondanks zijn klein formaat aan het grandioze karakter van zijn laatste werken, zoals de 'Transfiguratie' uit het Vaticaan.

- Ook in de **Zaal van de Ilias** (10) hangt een doek van **Raffael** (uit zijn Florentijnse periode. In het portret dat de *Zwangere Vrouw* genoemd wordt, en dat net zoals de 'Madonna van de Groothertog' naar Vlaamse smaak tegen een zwarte achtergrond is geschilderd, zijn de details bijzonder helder weergegeven. Je kan de invloed van Raffael duidelijk zien in een ander vrouwenportret dat er vlakbij hangt (van Ridolfo del Ghirlandaio uit 1509).

Je kan van hieruit naar de uitgangsvestibule (A), vanwaar een monumentale trap (B) naar buiten leidt (de Boboli-tuinen). Hierbij sluit ook de zogenaamde 'Sala della Tazza' (C) aan (die je niet kan bezoeken), en waar de 'Corridoio Vasariano', de lange gang naar de Uffizi, in uitmondt.

- Maar de eigenlijke galerie loopt verder in de **Zaal van de Opvoeding van Jupiter** (11), oorspronkelijk de slaapkamer van de Groothertog. Het belangrijkste werk hier is een *Slappende Amor* van **Caravaggio** (1608). Deze grootmeester van de claire-obscure heeft het klassieke prototype van de ingeslapen Cupido met een ontluisterend realisme afgebeeld.

- Via de **Zaal van de Stoof** (12), een soort 'chauffage' van waaruit de groothertogelijke kamer verwarmd werd, kom je in de zgn. **Badkamer van Napoleon** (13). Dit is de enige realisatie (in 1813) van een project om de Mediciresidentie om te bouwen tot een paleis voor Napoleon. In de **Zaal van Odysseus** (14) kan je een laatste werk van **Raffael**

bewonderen: de zgn. *Madonna dell' Impannata* (de 'Madonna' van het Gordijn' uit 1514), genoemd naar het raam dat van achter uit licht geeft.

- De **Zaal van Prometheus** (15) bevat het oudste doek van de collectie: de zgn. Tondo Bartolini, waarin in het midden een *Madonna met Kind* staat afgebeeld (met op de achtergrond de 'Geboorte van Maria' en de 'Ontmoeting van Joachim en Anna'), van **Filippo Lippi** uit 1450 ca. De oude meester heeft hier een rigoureuus perspectief verzoend met de inlassing van de scènes op de achtergrond.
Tussen de enkele werken van **Botticelli** (of zijn atelier) die hier hangen valt een *Portret van een Jongeman* op door de vaste en elegante lijn van de tekening.